

Leerblad samenstellingen

Wat is een samenstelling?

Sommige woorden zijn samengesteld uit twee of meer woorden. Dit noem je dan ook een *samengesteld woord* oftewel **een samenstelling**. Het tweede gedeelte van zo'n woord is het belangrijkste, want dat bepaalt de betekenis, bijvoorbeeld:

Een **hotelkamer** is een soort kamer: *een kamer* in een hotel.

Een **sportbroek** is een soort broek: *een broek* die je draagt bij het sporten.

Voorbeelden van samenstellingen zijn:

tuinbroek, slaapkamer, dorpsstraat, rugtas, paardenbloem, wijnglas etc.

Bestaande woorden

Een samenstelling bestaat altijd uit **bestaande** woorden, die dus ook zelfstandig voor kunnen komen. In samenstellingen worden voornamelijk **zelfstandige naamwoorden** gebruikt (*voetbal = voet + bal*), maar ook wordt er gebruik gemaakt van **werkwoorden** (*kennismaken = kennis + maken*) en **bijvoeglijke naamwoorden** (*donkergroen = donker + groen*).

Het is belangrijk dat de woorden ook los van elkaar te gebruiken zijn. Is dit **niet** het geval, bijvoorbeeld bij het woord: *verliefdheid*. *Verliefd* is hier een woord dat je zelfstandig kunt gebruiken, maar *heid* niet. Dit is een **achtervoegsel**. Je hebt hier dus niet te maken met een samenstelling, maar met een **afleiding**.

Spelling van samenstellingen

Samenstellingen worden zo veel mogelijk **aan elkaar(!)** geschreven. Toch kan dit niet altijd en daarom gelden er de volgende regels:

Wanneer komt er tussen -en?

Als het eerste woord van de samenstelling uit een **zelfstandig naamwoord** bestaat dat **alleen** een **meervoud** heeft met **-en** komen die twee letters in de samenstelling te staan. Bijvoorbeeld: boek + kast:

boek is een zelfstandig naamwoord en kent alleen het meervoud boeken, dus wordt het boekenkast. dus: rijstepap en benzinestation.

Wanneer komt er alleen een tussen -e?

Je schrijft alleen een -e in de volgende gevallen:

1. Als het **eerste deel** alleen een **meervoud** heeft op -s. Bijvoorbeeld bij het woord **horloge**. Het woord horloge kent alleen het meervoud **horloges**, dus komt er in de samenstelling **geen** tussen -n, maar alleen een -e.
2. Als het eerste deel **twee meervouden** kent, namelijk een met -s en een met -en. Voorbeelden hiervan zijn:
keuze → keuzes en keuzen (dus schrijf je: **keuzeopdracht**);
groente → groentes en groenten (dus schrijf je **groentesoep**).
3. Ook als het **eerste deel** überhaupt **geen meervoud** heeft, schrijf je alleen een tussen -e. **Rijst** en **benzine** zijn hier voorbeelden van.
Je schrijft dus: **rijstepap** en **benzinstation**.
4. Je schrijft ook alleen een tussen -e wanneer het **eerste deel** van de samenstelling **uniek** is, zoals de **zon**. Hier is er maar één van. Dit geldt ook voor woorden als: **maan**, **hel** en **koningin**.
Daarom schrijf je: **zonnestraal**, **maneschijn**, **helle vuur** en **Koninginnedag**.
5. Als het **eerste deel** het **bijvoeglijk naamwoord** (tweede deel) **versterkt**.
Voorbeelden hiervan zijn: **reuzeleuk**, **beresterk**, **boordevol**, **apetrots**, **stekeblind**.
Je kunt in plaats van dat bijvoeglijk naamwoord net zo goed **erg** neerzetten: het is erg vol, ik ben erg trots en hij is erg blind.
6. Wanneer het **eerste deel** **geen zelfstandig naamwoord** is, maar bijvoorbeeld een bijvoeglijk naamwoord.
Voorbeelden hiervan zijn: **hogeschool**; **armelui**; **brekebeen**.
7. Daarnaast schrijf je alleen een tussen -e als het woord **niet** meer als een **samenstelling wordt gezien** of als de woorden **niets** met de eigenlijke **betekenis te maken hebben**. Je herkent als het ware niet of nauwelijks meer de woorddelen. Dit worden **versteende samenstellingen** genoemd.
Voorbeelden hiervan zijn: **bruidegom**, **klerezooi**, **elleboog**, **bakkebaard**.

Wanneer komt er een tussen -s?

Bij veel woorden kun je **horen** of er een tussen -s moet komen te staan. Alleen bij sommige woorden is het lastig te horen, omdat het tweede deel van de samenstelling dan met een -s begint.

Bijvoorbeeld bij **station + straat**. Hier hoor je niet of er een tussen -s moet komen, maar als je een ander woord in de plaats van straat zou plaatsen, dan hoor je het wel: **stationsplein**. Daar hoor je dus wel een tussen -s en daarom moet ook **stationsstraat** met een tussen -s worden geschreven.